

Agenda Coalitieonderhandeling

Subtitel	Sociaal Domein en OOV
Datum	18-05-2026
Tijd	14:30 - 15:30
Locatie	De Buorskip, Beetsterzwaag
Voorzitter	Maria le Roy

1 Presentatie

Bijlagen:

Presentatie Sociaal Domein en OOV

2 Overdracht

2.1 Sociaal Domein

Demografische ontwikkelingen, economische druk en ontwikkelingen in de samenleving zorgen voor een groeiende en complexere ondersteuningsvraag. Tegelijkertijd nemen de beschikbare mensen en middelen om deze ondersteuning te organiseren af. We zetten daarom in op preventie en het versterken van de sociale basis. Toch kunnen we daarmee niet alle problemen voorkomen.

Om in te spelen op ontwikkelingen binnen het sociaal domein worden verschillende beleidsmaatregelen en interventies ingezet. Deze vormen afzonderlijke onderdelen die inwoners ondersteunen. Op dit moment ontbreekt een overkoepelende kapstok. In een periode van toenemende druk op capaciteit en financiën is er behoefte aan een visie, waardoor keuzes in de prioritering en inzet van middelen kunnen worden gemaakt.

Keuze: Wat is voor u de onder- en bovengrens op het gebied van preventie en het versterken van de sociale basis?

Bijlagen:

Preventie Agenda 2021-2030

Monitor sociaal domein 2024

Regioplan Fries Integraal Zorgakkoord (FrlZA) 2023

Lokale Inclusie Agenda Opsterland 2025

Opgaven in het sociaal domein voor de aankomende raadsperiode

2.1.1 Participatiewet – meedoen, werk en bestaanszekerheid

De Participatiewet ondersteunt inwoners die (tijdelijk) niet zelfstandig kunnen deelnemen aan de arbeidsmarkt. Het doel is dat inwoners, waar mogelijk, meedoen via werk of andere vormen van maatschappelijke inzet. In een arbeidsmarkt met grote personeelstekorten liggen hier kansen. Tegelijkertijd is niet iedereen volledig belastbaar. Voor een deel van de inwoners is werk onder begeleiding of in aangepaste omstandigheden een passende route naar participatie.

Binnen deze opgave speelt Caparis momenteel een belangrijke rol als sociaal werkbedrijf voor de uitvoering van de sociale werkvoorziening (SW) en begeleiding richting werk. Op dit moment denken de aandeelhoudende

gemeenten na over een nieuwe visie op de sociale infrastructuur en hun toekomstige opdracht aan Caparis.

Bestaanszekerheid

Hoewel de armoede relatief stabiel blijft, staat de financiële positie van veel huishoudens onder druk door stijgende kosten van levensonderhoud. Met subsidies voor het isoleren van huizen proberen we energiearmoede te voorkomen. We focussen ons hierbij eerst op woningen met een lagere WOZ-waarde. Bestaanszekerheid vormt een belangrijke randvoorwaarde om te kunnen deelnemen aan de samenleving. Wanneer inwoners financiële stress ervaren, heeft dit vaak invloed op gezondheid, opvoeding, werk en sociale relaties.

In het Beleidsplan schuldhulpverlening - In beweging naar een financieel fit Opsterland 2025-2028 zijn zeven actielijnen opgenomen waarmee we schulden willen voorkomen. Dit beleid is in 2028 aan een herijking toe.

Keuze: Welke scope en kaders geeft u mee voor beleid over bestaanszekerheid en schuldhulpverlening?

Bijlagen:

Beleidsplan schuldhulpverlening - In beweging naar een financieel fit Opsterland 2025-2028

2.1.2

Sociale basis, ondersteuning en leefbare dorpen

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) heeft als doel om inwoners zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen wonen en mee te kunnen laten doen in de samenleving. In de praktijk ligt de nadruk vaak op individuele voorzieningen, zoals huishoudelijke hulp, begeleiding of hulpmiddelen. Tegelijkertijd vragen de maatschappelijke ontwikkelingen om een bredere benadering waarin de sociale basis – de netwerken van inwoners, vrijwilligers, verenigingen en lokale voorzieningen – een grotere rol speelt.

Rol van de mienskip en de gemeente

Door de dubbele vergrijzing groeit de vraag naar ondersteuning, terwijl het aantal mantelzorgers, vrijwilligers en zorgprofessionals afneemt. Dit maakt het versterken van de sociale infrastructuur in de dorpen steeds belangrijker. Wanneer gemeenschappen sterk zijn en inwoners elkaar weten te vinden, kunnen vragen eerder worden opgepakt en kan zwaardere zorg worden voorkomen. Het dorpenteam speelt hierin een belangrijke rol als verbindende schakel tussen inwoners, maatschappelijke organisaties en gemeentelijke ondersteuning.

Keuze: Waar ligt wat u betreft de balans tussen wat de mienskip kan dragen en wat we als gemeente moeten blijven borgen?

In het Dorpenbeleid - Doarpen oan set 2025 en Nota Sociale Basis - Hert foar Opsterlân 2025 is geschetst hoe we met de dorpen samenwerken en wat we doen om de sociale basis te versterken.

Maatschappelijk vastgoed

Het beleid voor dorpshuizen loopt in 2026 af. Dit beleid heeft als doel dat er in elk dorp een toekomstbestendig(e) dorpshuis(funcție) aanwezig is voor het vergroten van de sociale cohesie en dat dit bijdraagt aan de leefbaarheid in de dorpen. Een deel van de dorpshuizen is al verduurzaamd onder dit beleid. Voor de overige dorpshuizen staat nog een subsidieregeling voor de verduurzaming open.

In een aantal gevallen combineren we maatschappelijke voorzieningen (zoals scholen, kinderopvang, dorpshuis, sport) tot een multifunctionele accommodaties (MFA's). Het uitgangspunt is hierbij is het bundelen van voorzieningen op één centrale plek en het dorp hiervan profiteert. In deze gevallen vragen we ook een financiële bijdrage vanuit het dorp, bijvoorbeeld van plaatselijk belang of van de verenigingen.

Keuze: In hoeverre bent u bereid extra te investeren in maatschappelijk vastgoed als hierin meerdere functies worden gecombineerd (welzijns-, sport-, zorg-, culturele voorzieningen) zowel in de uitvoering als beheerfase?

Balans tussen sociale basis en veiligheid

Hoewel de beweging naar meer zorg in de thuissituatie veel voordelen biedt, brengt zij ook nieuwe uitdagingen met zich mee. Tegelijkertijd vraagt de ambulantisering van zorg om extra aandacht voor situaties waarin problemen zich opstapelen, bijvoorbeeld bij onbegrepen gedrag of complexe problematiek. Dit vraagt om goede samenwerking tussen zorg, welzijn en openbare orde, zodat zowel betrokken inwoners als hun omgeving veilig en stabiel blijven.

Keuze: Waar ligt wat u betreft het zwaartepunt van onze inzet: bij preventie en vroegsignalering rond inwoners met onbegrepen gedrag of bij het versterken van de inzet wanneer situaties escaleren?

Omgaan met verwachtingen rond voorzieningen

We merken de maatschappelijke ontwikkeling dat inwoners ondersteuning steeds vaker ervaren als een recht op voorzieningen. De Wmo gaat juist uit van een maatwerkbenadering: eerst wordt gekeken wat inwoners zelf of met hun netwerk kunnen organiseren voordat gemeentelijke ondersteuning wordt ingezet. Dit vraagt om duidelijke keuzes over verwachtingen, communicatie en de rol van de gemeente.

Keuze: Hoe wilt u omgaan met de groeiende verwachting bij inwoners dat ondersteuning een recht is: zetten we sterker in op het verduidelijken van eigen verantwoordelijkheid en netwerkoplossingen of verruimen we de toegang tot voorzieningen om maatschappelijke druk en discussies te beperken?

Bijlagen:

Nota Sociale Basis - Hert foar Opsterlân 2025

Dorpenbeleid - Doarpen oan set 2025

Kadernota Dorpshuizenbeleid - Samen voor toekomstbestendige dorpsvoorzieningen in Opsterland 2021-2026

Visie op Complementaire Ondersteuning Opsterland 2023

2.1.3

Jeugdhulp

De landelijke Hervormingsagenda Jeugd vraagt gemeenten om scherper te sturen op de toegang tot jeugdzorg en meer in te zetten op normaliseren. Volgens het Nederlands Jeugdinstituut betekent normaliseren dat wordt erkend dat opgroeien gepaard gaat met uitdagingen en dat niet iedere opvoed- of ontwikkelvraag een jeugdzorgvraag is. Ondersteuning kan vaak plaatsvinden in het dagelijks leven van kinderen en ouders, bijvoorbeeld via gezin, netwerk, school of algemene voorzieningen. Door opvoed- en opgroeivragen vaker daar op te vangen, blijft specialistische jeugdzorg beschikbaar voor kinderen en gezinnen die deze het meest nodig hebben.

Daarnaast staat de jeugdhulp voor een noodzakelijke transformatie. De vraag naar begeleiding, behandeling en diagnostiek neemt toe, terwijl kosten en druk op personeel oplopen. Met de Wet reikwijdte Jeugdwet, het Richtinggevend kader Toegang, lokale teams en integrale dienstverlening van de VNG en de Wet beschikbaarheid jeugdzorg wordt gestuurd op scherpere afbakening, sterke lokale teams en passende inzet. Dit vraagt om duidelijke keuzes in wat we onder jeugdhulp verstaan en wanneer inzet doelmatig en passend is.

Keuze: In welke mate wilt u ambulante jeugdhulp ten opzichte van lichtere ondersteuning begrenzen?

Binnen de Jeugdwet kunnen externe verwijzers, zoals huisartsen, jeugdartsen en gecertificeerde instellingen (GI's), jeugdigen rechtstreeks verwijzen naar jeugdhulp. De financiële verantwoordelijkheid ligt echter bij de gemeente. Dit betekent dat besluiten over inzet van jeugdhulp deels buiten de gemeentelijke

toegang plaatsvinden, terwijl de kosten wel binnen het gemeentelijke budget vallen. Dit vraagt om duidelijke bestuurlijke kaders over samenwerking, regie en financiële beheersbaarheid. Bij huisartsen hebben wij al regie op de verwijzingen door onze inzet met de praktijkondersteuner-Jeugd. Bij scholen zetten we hierop in door de Consulent Jeugd op School.

Keuze: Welke mate van regie wilt u voeren op verwijzingen door externe partners naar jeugdzorg?

Landelijke cijfers laten zien dat kinderen van gescheiden ouders sterk oververtegenwoordigd zijn in de jeugdzorg: ongeveer 50% van de kinderen met jeugdhulp heeft gescheiden ouders, terwijl dit in de totale bevolking ongeveer 30% is. Vooral conflictscheidingen vergroten de kans dat kinderen langdurige ondersteuning nodig hebben. Scheidingsproblematiek vormt daarmee een belangrijke factor in de instroom in jeugdzorg.

Keuze: Wat is uw ambitieniveau op het voorkomen en beperken van scheidingsproblematiek?

Bijlagen:

Fryske Regiovisie Jeugdhulp 2023-2026

Programmaplan Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming Fryslân 2023-2026

Hervormingsagenda Jeugd 2023 - 2028 (landelijk) (1)

Ondersteuningslijn Stevige Lokale Teams 2024 (VNG) (1)

2.2

Volksgezondheid

De Wet publieke gezondheid (Wpg) wordt in Opsterland voor een overgrote deel uitgevoerd via de Gemeenschappelijke Regeling met GGD Fryslân. Hiermee organiseert de gemeente haar wettelijke taken op het terrein van publieke gezondheid collectief en provinciaal, in samenhang met andere gemeenten. GGD Fryslân voert namens de gemeente taken uit op het gebied van jeugdgezondheidszorg (0–18 jaar), infectieziektebestrijding, gezondheidsbevordering, epidemiologie en crisisbeheersing. Daarnaast ondersteunt de GGD Fryslân gemeenten met gezondheidsmonitoren en advies over lokaal gezondheidsbeleid. Deze taken vormen een deel van de preventieve basis onder het sociaal domein en dragen bij aan het voorkomen van zwaardere zorg, gezondheidsachterstanden en maatschappelijke kosten op de lange termijn.

De gemeentelijke rol ligt primair bij kaderstelling, opdrachtgeverschap en toezicht op de uitvoering binnen de gemeenschappelijke regeling. Daarbij gaat het om het vaststellen van beleidskaders, het beoordelen van begroting en jaarstukken van de GGD Fryslân en het maken van keuzes over accenten in preventie en publieke gezondheid.

Een ander deel van deze preventieve basis bestaat uit interventies en wordt uitgevoerd door andere ketenpartners. In Fryslân werken de gemeenten, zorgverzekeraar en maatschappelijke- en zorgorganisaties samen in de Friese Preventieaanpak en het Fries Integraal Zorgakkoord.

De Wpg schrijft voor dat de gemeenteraad iedere vier jaar een nota volksgezondheid moet vaststellen. In 2021 heeft de raad de Preventieagenda vastgesteld, met een looptijd tot en met 2030. Hoewel deze agenda nog actueel is, vraagt de veranderende context om een actualisatie. Landelijk wordt bijvoorbeeld het uitgangspunt gehanteerd om gezondheid integraal te benaderen en in alle gemeentelijke beleidsterreinen te verankeren.

Keuze: Welke kaders en ambities heeft u op volksgezondheid en preventie, waarmee de Preventieagenda gericht kan worden aangescherpt?

2.3

Veiligheid

Programma 1 Veiligheid richt zich op het waarborgen van een leefomgeving waarin inwoners zich veilig voelen en daadwerkelijk veilig zijn. De gemeente werkt hierbij nauw samen met partners zoals politie, brandweer en inwoners zelf. Het programma omvat zowel preventieve maatregelen als optreden bij incidenten, met aandacht voor openbare orde, crisisbeheersing en een integrale aanpak van overlast en ondermijning.

2.3.1

Weerbaarheid en crisisbeheersing

Landelijk en internationaal neemt de dreiging van noodsituaties, zoals grootschalige stroomuitval, overstromingen of uitval van communicatie, toe. Deze situaties kunnen ontstaan door ongelukken, storingen en menselijke fouten, maar ook door digitale of fysieke aanvallen van andere landen. De impact van dergelijke noodsituaties is groot en kan langdurig zijn. Dat maakt de noodzaak om de weerbaarheid van de samenleving én van de organisatie te versterken. We sluiten aan bij de landelijke ontwikkelingen in de weerbaarsheidsopgave waar de samenleving en daarmee ook de gemeente voor staat. We werken actief aan het vergroten van de weerbaarheid en zelfredzaamheid van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Met de campagne Denk Vooruit sluiten we aan bij landelijke voorlichting over crisisvoorbereiding. De campagne benadrukt het belang van persoonlijke voorbereiding, omdat hulpdiensten in een noodsituatie niet overal tegelijk aanwezig kunnen zijn.

Daarnaast werken we aan de inrichting van noodsteunpunten in alle dorpen. Deze noodsteunpunten bieden inwoners houvast en ondersteuning bij grootschalige verstoringen en dragen bij aan de lokale zelfredzaamheid en onderlinge verbondenheid.

Een weerbare samenleving is voorbereid, betrokken en veerkrachtig. Door landelijke inzichten te vertalen naar concrete lokale maatregelen, versterken we het vermogen van onze gemeenschap om samen om te gaan met langdurige en ingrijpende noodsituaties.

Weerbare organisatie en bedrijfscontinuïteit

We staan voor de opgave om te zorgen dat de gemeente blijft functioneren – ook wanneer het echt spannend wordt. We bereiden ons voor op langdurige crises en situaties van ontwrichting. Daarvoor brengen we in kaart welke processen en voorzieningen voor ons cruciaal zijn en bepalen we wat er in crisistijd absoluut moet blijven draaien. In het ontwerpen voor de verbouwing van het gemeentehuis nemen we de fysieke aanpassingen die nodig zijn aan het gebouw om in tijden van crisis functioneel en inzetbaar te blijven mee.

De komende tijd moeten de plannen ook echt werkelijkheid worden. Hiervoor gaan we continuïteits- en opschalingsplannen ontwikkelen. Daarnaast gaan we aan de slag met onder andere initiatieven voor noodstroomvoorzieningen, alternatieve communicatiekanalen en robuuste informatievoorziening. Door te oefenen met scenario's en crisissimulaties verbeteren wij onze aanpak steeds verder.

We zoeken actief de verbinding met partners binnen en buiten onze organisatie zoals de veiligheidsregio, andere overheden en maatschappelijke organisaties. We werken hiervoor ook nadrukkelijk samen met de OWO-gemeenten, omdat een deel van onze kritieke processen binnen de OWO-afdelingen plaatsvindt.

2.3.2

Openbare orde en veiligheid

In 2024 is het Integraal veiligheidsbeleid vastgesteld. Hierin zijn de prioriteiten tot en met 2027 benoemd. De vier prioriteiten richten zich gezamenlijk op het versterken van een veilige leefomgeving door een integrale en preventieve aanpak:

- Ondermijning wordt bestreden door het vergroten van weerbaarheid en het

aanpakken van georganiseerde criminaliteit.

- Jeugd en veiligheid focust op het veilig laten opgroeien van jongeren, het voorkomen van overlast en het tegengaan van afglijden naar criminaliteit.

- Digitale veiligheid richt zich op het vergroten van bewustwording en weerbaarheid tegen cybercriminaliteit bij inwoners, ondernemers en de gemeente zelf.

- Zorg en veiligheid heeft als doel het vroegtijdig signaleren en aanpakken van complexe problematiek zoals verward gedrag, huiselijk geweld en radicalisering, zodat overlast en onveilige situaties worden voorkomen.

In 2027 stellen we een nieuw integraal veiligheidsbeleid op. Een thema waarvan wij voorzien dat het zal terugkeren in het beleid is ondermijning. Ondermijnende criminaliteit vormt een toenemend risico voor de leefbaarheid en veiligheid van lokale gemeenschappen, met name in landelijke gebieden waar toezicht en handhaving minder zichtbaar zijn. Criminele netwerken maken gebruik van kwetsbaarheden aan de onderkant van de economie en nestelen zich in vastgoed, bedrijvigheid en ogenschijnlijk legale structuren. Daarmee ondergraven zij niet alleen de rechtsstaat, maar ook het vertrouwen in de overheid en de samenleving.

Een effectieve aanpak van ondermijning vraagt om intensieve en structurele samenwerking tussen gemeenten, politie, justitie en maatschappelijke partners. Binnen de OWO-samenwerking worden informatie, signalen en interventiestrategieën gedeeld, waardoor gemeenten gezamenlijk slagvaardiger en weerbaarder optreden. Een eenduidige regionale aanpak voorkomt waterbedeften, waarbij criminelen zich verplaatsen tussen gemeenten, en vergroot de zichtbaarheid en effectiviteit van het optreden.

Dit vergt een duurzame investering in capaciteit en expertise, waaronder voldoende inzet voor toezicht en handhaving, een robuust team Openbare Orde en Veiligheid, structurele integrale casusoverleggen en voldoende middelen voor preventie, bewustwording en weerbaarheid in de samenleving.

Keuze: Welke veiligheidsonderwerpen geeft u prioriteit en bent u bereid om te investeren in meer capaciteit voor toezicht en handhaving of preventie als blijkt dat dit nodig is om de veiligheidsdoelen te behalen?

Bijlagen:

Integraal veiligheidsbeleid Opsterland 2024-2027

Beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving - Fysieke Ruimtelijke Leefomgeving OWO-gemeenten 2020-2024

Preventie- en handavingsplan Drank- en Horecawet 2019-2022

3

V-lijst

Bijlagen:

V-lijst AI-overzicht Sociaal domein en OOV

V06 Brief UNICEF Nederland - Toolkit jeugddebat

V02 Begeleidende brief NCJ over jeugdgezondheid

V02 Bijlage 1 Publicatie NCJ over Jeugdgezondheid

V03 Adviesraad Sociaal Domein Opsterland - Position Paper

V03 Bijlage 1 Infographic position paper 2026-01-09

V02 Brief Movisie - Aanpak sociale vraagstukken - A

V06 Brief Kinderhulp over kansengelijkheid - A

V11 Oproep Divosa - Investeer in sociaaljuridische hulp - A

V25 Nat. Coalitie tegen Eenzaamheid - Oproep - A

V27 Bijlage 1 Tipgids Seniorvriendelijke Gemeente

V27 Brief Seniorencolatie -Belangen senioren - A
V28 Brief 113 Zelfmoordpreventie - Wet Integrale Suïcidepreventie - A
V30 Brief Koepel Artsen Maatschappij Gezondheid - Volksgezondheid - A
V43 Brief NVVK - Financiële zorgen - A
V44 Brief Kwartiermakers jd - Toegang tot recht voor inwoners - A
V46 Brief Hersenstichting - Slaap - A
V47 Brief Unicef - Kinderrechten - A
V50 Brief Smartphonevrij Opgroeien - A
V56 Brief Coalitie Inclusie Nederland - VN-verdrag handicap - A
NIEUW Brief Sun Nederland over Ondersteuning werkende inwoners met
geldnood
NIEUW Bijlage 1 Dossier De Gezonde Generatie
NIEUW Bijlage 1 Handreiking Jongeren Perspectief Fonds
NIEUW Brief Jongeren Perspectief Fonds - Jongeren schuldenvrij